

D E P L A T E
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.
9e jaargang nr. 2, februari 1980

FEBRUARI-ACTIVITEIT

Het bestuur van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen u uit te nodigen op de voordracht die doorgaat in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. L. Colensstraat, 6, Oostende op :

donderdag 28 februari 1980 om 20u30

Het onderwerp : DE ADMIRALITEIT VAN OOSTENDE EN DE OOSTENDSE KAPERS.

De spreker : Walter DEBROCK

Voorzitter van de Vrije Universiteit Brussel

Buiten zijn vele andere belangstellingssferen, heeft de overigens rasechte Oostendenaar, Walter DEBROCK steeds een zeer ruime belangstelling gehad voor het maritieme verleden van Vlaanderen en van Oostende in het bijzonder. Van hem verschenen verscheidene bijdragen in diverse publicaties. Zijn bevoegdheid op maritiem gebied werd voor enkele jaren geconcentreerd toen hij in opvolging van de heer Henry DE VOS tot voorzitter van de Marine Academie werd verkozen. Hij is een vlot en onderhoudend spreker, zodat deze avond weer uitzonderlijk belooft te worden en door geen enkel maritiem-bewust Oostendenaar gemist mag worden. Zoals altijd is de toegang vrij, ook voor niet leden, en kosteloos.

J.B.D.

Tentoonstelling : KUNSTHANDWERK

Het jaar 1980 werd uitgeroepen tot het jaar van de KUNSTAMBACHTEN. Als Oostendse bijdrage aan dit jaar organiseert de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" tijdens de Paasvacantie 1980, dit is van 29/3 tot 13/4, in het Heemmuseum "DE PLATE", 1ste verdieping van het Feest- en Cultuurpaleis een tentoonstelling

KUNSTHANDWERK.

van eigen vervaardigd brei-, haak-, naai-, spin-, en spellewerk.
De dames, leden als niet leden, die hieraan wensen deel te nemen worden vriendelijk verzocht hun naam op te geven op mijn adres

Nelly DE TAEYE-SNYKERS
Vindictivelaan 24
8400 OOSTENDE
Telefoon : 709722

Nelly DE TAEYE-SNYKERS

De Stedelijke Werkgroep voor Monumenten-en Landschapszorg heeft zijn leden de lijst der beschermde monumenten, stads- en dorpszichten van de Stad Oostende overgemaakt. Waarschijnlijk wil men hen in de gelegenheid stellen een vergelijking te maken met de vorige lijst en hieruit de nodige conclusies te trekken. Opdat ook onze leden tot dezelfde conclusies zouden komen, drukken we deze lijst af.

Stad Oostende : Lijst der beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten

<u>Volgnr.</u>	<u>Datum K.B.</u>	<u>Omschrijving</u>
1	19.04.1937	Beuk om viering van de O.-L.-Vrouwekerk te Zandvoorde.
2	3.02.1946	Ingangsdeur met haar omlijsting van het huis gelegen Kerkstraat 10 te Oostende.
3	6.11.1946	Kerk van O.-L.-Vrouw-ter-Duinen te Mariakerke. Toren der oude Sint-Petrus- en Pauluskerk te Oostende (voor uitbreiding zie nr. 5).
4	23.06.1960	Oude Capucienenkerk te Oostende.
5	30.12.1960	Sint-Petrus- en Pauluskerk te Oostende.
6	28.05.1962	Oud Koninklijk Paleis gelegen Langestraat 69 te Oostende.
7	18/01.1974	Huis James Ensor gelegen Vlaanderenstraat 27 te Oostende.
8	6.07.1976	Fort Napoleon te Oostende.
9	4.11.1977	Watertoren gelegen Mercatorlaan 3 te Oostende.

Meteen ziet u dat de aangroei van beschermde gebouwen in onze stad, sedert het monumentenjaar 1975 beperkt bleef tot het strikte minimum. Dat het elders in het land niet beter is lazen we net vóór het jaareinde in een artikelenreeks die in het N.R.C.-HANDELSBLAD, een Rotterdamse krant verscheen onder de titel MONUMENTENZORG IN BELGIË. Commentaar over België in een Nederlandse krant bekijken we altijd met een tikkeltje wantrouwen, maar in dit geval staan de Belgische correspondenten van het blad, die allen begaan zijn met monumentenzorg in ons land, toch wel borg voor een objectieve voorstelling van de toestand. Deze correspondenten behandelen eens te meer de wantoestanden die in ons land in verband met de monumentenzorg heersen, hoe veel waardevoels reeds werd afgebroken, dat de meeste monumenten nog niet beschermd werden, er weinig geld wordt uitgegeven voor de monumentenzorg en hoe sommige plaatselijke overheden onder één hoedje spelen met sloopgrage *anne-mers*. Het is niet doenlijk al de gegevens van deze artikels in ons tijdschrift te verwerken maar één cijfer leek ons toch zo belangrijk dat we het in zijn oorspronkelijke context weergeven. Wij citeren : ... Na jaren van blinde bouwwoede begint "het lelijkste land ter wereld" zich er langzamerhand toch bewust van te worden, dat het zo niet verder kan gaan. Vooral in Vlaanderen is de laatste drie, vier jaar heel voorzichtig een gevoel ontstaan, dat men niet oude gebouwen voor nieuwe supermarkten en parkeergarages kan blijven opofferen en dat er best eens wat meer aan monumentenzorg kan worden gedaan. Het resultaat is, dat sinds 1976 het aantal beschermde gebouwen in Vlaanderen verdubbeld is tot rond de 3000.

Van een stormachtige ontwikkeling is echter nog geen sprake, zeker niet wanneer men de situatie in België met die van Nederland vergelijkt waar op dit ogenblik 41 350 beschermde gebouwen staan geregistreerd. Daarvan neemt Amsterdam er alleen al 7 000 voor zijn rekening. Heel schril steekt hierbij wel de Belgische hoofdstad Brussel af, die nog maar net 133 beschermde gebouwen telt ... einde citaat. Toch iets om over na te denken.

J.B. DREESEN

Allereerst al een aanvulling bij G. BURVENICH (cf. De Plate 80/4). De Heer Omer VILAIN stelde ons een familiefoto ter beschikking waarop we de geportretteerden zien poseren bij een badkar, negebouwd in karton of zeildoek. Op de voorzijde van deze nep-badkar staat volgend opschrift :

PHOTOGRAPHIE GANTOISE
BOULEVARD ROGIER 63
G. BURVENICH
OSTENDE

De foto waarop dit studio-attribuut voorkomt zou omstreeks 1907 gemaakt zijn.

En nu het vervolg van onze lijst :

6. DAVELUY.

Het huis DAVELUY in de Kapellestraat was een bijhuis van het in 1838 door Edouard-Alexis DAVELUY te Brugge gestichte bedrijf. Oorspronkelijk een lithografische drukkerij (denk aan die vele heerlijke porseleinkaarten !!!), werd er al spoedig een fotografisch atelier aan toegevoegd (1).

Edouard's zoon Victor DAVELUY (1846-1886) nam mettertijd de leiding van de fotografische sectie over.

Na Victor's dood op 26 juli 1886 zette zijn weduwe Marguerite HAREUX de zaak verder, tot in 1888, toen Victor's broer Edouard het roer overnam.

Van mei 1865 af vinden we publiciteit van het Atelier DAVELUY in "L'Echo d'Ostende" :

REOUVERTURE DE LA GALERIE PHOTOGRAPHIQUE DAVELUY
RUE DE LA CHAPELLE, PRES DU PONT DE LA STATION
A L'HONNEUR D'INFORMER LE PUBLIC QU'AFIN DE SATISFAIRE
SA NOMBREUSE CLIENTELE IL VIENT D'ENGAGER UN OPERATEUR
SORTANT D'UNE DES PREMIERES MAISONS DE LA CAPITALE ;
LES SOINS AVEC LESQUELS ON EXECUTE LES PORTRAITS NE
LAISSENT RIEN A DESIRER ET RIVALISENT AVEC CE QU'ON
PEUT APPELER DE LA BONNE PHOTOGRAPHIE
DEUX SECONDES DE POSE. RESSEMBLANCE ET NETTETE GARANTIES
ON OPERE PAR TOUS LES TEMPS

Van 29 juli 1865 af vonden we andere publiciteit van DAVELUY in genoemd blad :

ETABLISSEMENT PHOTOGRAPHIQUE DE DAVELUY
RUE DE LA CHAPELLE N° 105
PRES DU PONT DE LA STATION. OSTENDE
SPECIALITE POUR LES PORTRAITS CARTES
12 FR LA DOUZAIN
ON EST PRIE DE VENIR EXAMINER L'EXPOSITION
DONT L'ENTREE EST LIBRE

In "L'Echo d'Ostende" van maart 1871 staan volgende reclames van DAVELUY :

ATELIER PHOTOGRAPHIQUE DE DAVELUY
LITHOGRAPHE DU ROI
105 RUE DE LA CHAPELLE OSTENDE
ON OPERE TOUS LES MERCREDIS DE
10 HEURES DU MATIN A 3 HEURES
DE L'APRES-MIDI
SPECIALITE CARTES VISITES, PORTRAITS
MARIE-ANTOINETTE, ETC...

In 1878, nog steeds in "L'Echo d'Ostende" :

PHOTOGRAPHIE MAISON DAVELUY ET FILS
105 RUE DE LA CHAPELLE 105 OSTENDE
SPECIALITE DE PHOTOGRAPHIE PERFECTIONNEE
AU CHARBON
ON OPERE TOUS LES MERCREDIS
PRIERE DE FAIRE PREVENIR LA VEILLE

En nog een laatste, nu uit "La Saison d'Ostende" van 1883 :

VICTOR DAVELUY
PHOTOGRAPHE ARTISTIQUE
5 PLACE SAINT JEAN 5 (MARCHE AU POULES)
BRUGES
MEDAILLES AUX EXPOSITIONS DE LONDRES, PARIS,
SYDNEY ET MELBOURNE.
EXPOSITION PHOTOGRAPHIQUE PERMANENTE
ENTREE LIBRE
PROCEDES INSTANTANES LES PLUS NOUVEAUX
SPECIALITE DE PORTRAITS D'ENFANTS
PORTRAITS DE TOUS GENRES.
INSTALLATION SPECIALE POUR LES GROUPE DE FAMILLE
ET DE SOCIETE, POUR LES CHEVAUX ET EQUIPAGES.
ATELIER DE REPRODUCTION ET D'AGRANDISSEMENTS.
CNB. LES GROUPE DE HUIT A CINQUANTE
PERSONNES SE FONT LE MATIN SEULEMENT DE HUIT
HEURES A MIDI.
VUES DE BRUGES, D'OSTENDE ET BLANKENBERGHE DE
TOUTES DIMENSIONS, MONTEES ET NON MONTEES.
ON OPERE PAR TOUS LES TEMPS DE 8 HEURES AU MATIN
A 5 HEURES DE RELEVÉE.
TOUS LES CLICHES SONT CONSERVES.
ETABLISSEMENT UNIQUE EN SON GENRE
MAISON FONDEE EN 1838.

In percentages gezien maakten de kleine portretfoto's (10,4 x 6 cm) op hard kartonsupport, verreweg het grootste deel van DAVELUY's productie uit.

Op de achterzijde van dergelijke supports staat natuurlijk de naam van de firma. Er komen ook gegevens op voor die ons toelaten een foto min of meer te dateren.

We zagen om. een foto op karton waarop achteraan volgende tekst :

MENTION HONORABLE A L'EXPOSITION
UNIVERSELLE DE PARIS 1867
DAVELUY & FILS, PHOTOGRAPHES
BRUGES, OSTENDE, BLANKENBERGHE

de verdere versiering bestaat uit 2 putti met fototoestel en foto, omgeven van bloemen.

Ca. 1910 gaf DAVELUY ook enkele Oostendse prentkaarten uit (2).

7. Jean DE BACKER

Geboren te Braine-le Château op 26 juli 1855.

Omstreeks 1896 te Brugge gevestigd ; had volgens G. MICHIELS ook een bijhuis te Oostende in die tijd.

8. Evarist DE SOUTER

Geboren te Brugge op 29 augustus 1882. Overleden te Oostende op 6 mei 1978. Hij was de zoon van de Brugse fotograaf Albert DE SOUTER (1853-1927). Deze had zijn zaak in de Brugse Sint-Jorisstraat, later in de Mariastraat. Albert DE SOUTER wordt besproken in G. MICHIELS' "Wereld der Brugse Mensen".

Evarist was gehuwd met Alice VAN EEGHEM.

Hij opende in 1921 een gekende fotozaak te Oostende, Groentemarkt 7. (3)

9. E. DUBAR & DANIELS

Ik ben er tot nu toe niet in geslaagd de nodige gegevens te vinden om te weten hoe het nu juist in elkaar zat met DUBAR & DANIELS. Misschien een kluifje voor een V.V.F.-er ???

In elk geval had E. DUBAR omstreeks 1858 een winkel in de Kapellestraat 3 te Oostende (op een latere datum in nr. 25). Hij verkocht er ondermeer prenten.

Maar omstreeks 1868 had DUBAR ook een fotografisch atelier in de Louisastraat, waar nu de YACCA en de zijvleugel van het Achtuurenhuis is ongeveer - dit althans voor zover ik dat tot nu toe kon nagaan.

Een bakstenen muur met poortje en blindvensters scheidde een koer van de straat. Boven het poortje was het opschrift "ENTREE DE L'ATELIER" aangebracht. Een houten barak op de koer fungeerde als de fotostudio. Op de buitenkant was het opschrift "PHOTOGRAPHIE E. DUBAR & DANIELS" aangebracht, duidelijk zichtbaar vanop de straat.

Het is passend hier even uit te weiden over de figuren van E. DUBAR & DANIELS. Mijn gegevens zijn nog onvolledig en ik geef ze onder voorbehoud.

E. DUBAR was voor zover ik kon nagaan op de eerste plaats een kleine drukker, uitgever van gelithografeerde prenten, Oostende-souvenirs, enz. die hij in eigen winkeltje verkocht.

Ik schreef Oostende-souvenirs : dit waren oa. opvouwbare papieren "Roses d'Ostende" en "Huîtres d'Ostende" waarop tal van kleine Oostendse vedute. Dergelijke souvenirs zijn nu erg zeldzaam. Onze heemkring bezit er enkele. U vindt zo'n "Huître d'Ostende" in opgebouwen toestand afgebeeld in het "Oostends Oesterboek" dat ik schreef in samenwerking met de Heer Raoul HALEWYCK (Oostende, 1978), op p. 3.

Op plaat 34 in het "Oesterboek" ziet u verder een fantasieaquarel, waarop zo'n "Huître d'Ostende" de doodsteek gevende aan een "Rose d'Ostende". Wellicht houdt die prettige aquarel (in bezit van onze kring) verband met het verschijnen van de nieuwe souvenir (oester) die de roos verdrong. En misschien diende die aquarel destijds wel als uitstalraam-versiering bij E. DUBAR. Is het te gedurfd te veronderstellen dat DUBAR die aquarel zelf heeft geschilderd ??? Moest een derde persoon ze geschilderd hebben, dan zou die er wellicht zijn naam onder geplaatst hebben.

Het zelfde voor die souvenirs waarvan hoger sprake : DUBAR was er de uitgever van, maar er komen geen signaturen van derden op voor.

Bijgevolg mogen we veronderstellen dat DUBAR gelijks wel enig artistiek talent had.

Maar er is meer : in vele boeken en artikels over ENSOR vinden we dat deze, alvorens lessen ging volgen aan de Brusselse Academie, raadgevingen kreeg van twee Oostendse schilders : VAN CUYCK & DUBAR. Maar niemand in het leger-tje Ensor-biografen nam ooit de moeite eens na de trekken wie deze VAN CUYCK en die DUBAR waren.

Wellicht is ENSOR's DUBAR de onze.



*Een fotokabine van Cesar
mitkiewicz op het Kleine Strand
(circa 1850).
(verz. Roger Corveleijn)*



*Een foto van DEMUENYNCK:
straatscène in de Hertstraat
(circa 1890)
(verz. O.V.)*



*Reportage foto van F.KRAMEYER:
Het vergaan van de Deense
treiler "Makrelen" (1910).
(verz. O.V.)*

DANIELS is wellicht Joseph-Philippe DANIELS, echtgenoot van Adèle-Thérèse DUBAR (+te Oostende op 20 april 1917, 91 jaar oud).

Alhoewel ik de tijd niet had het na te trekken, waren zij voor zover ik me herinner de grootouders van architect André DANIELS, over wie ik in het januari 1977-nummer publiceerde.

J. DANIELS was ook tekenkundig begaafd : van hem kennen we een hele reeks litho's, getiteld 'OSTENDE', zichten op onze geliefde stad voorstellend. De meest gekende is nr. 8 "LE PHARE", de in 1858-59 gebouwde vuurtoren voorstellend.

Op die litho's vinden we "J. DANIELS DUBAR EDR."

In de jaren na 1900 gaf DANIELS enkele prentkaarten uit.

Norbert HOSTYN

Noten :

1. Voor een meer uitgebreid relaas over de Brugse activiteiten van het huis DAVELUY, verwijzen we naar G. MICHIELS, Uit de Wereld der Brugse Mensen, p. 34-36.
2. Cf. O. VILAIN, Uitgevers van Oostendse Prentkaarten, in Ostendiana III, Oostende, 1978, p. 102.
3. Strikt genomen behoort E. DE SOUTER niet tot de Oostendse fotografen van vóór 1914, doch wij hebben hem wel bij onze reeks opgenomen, omdat hij zijn carrière toch voor 1914 begonnen was, al was het dan ook te Brugge.
Evarist DE SOUTER was bestuurslid van de Ciné-Club Oostende. Hij werd er in 1972 gevierd ter gelegenheid van zijn 90ste verjaardag. Toen verscheen er ook een artikel over hem in "Cineo", het tijdschrift van de Oostendse Ciné-Club. Het was van de hand van Joseph GHESQUIERE (juni 1972) p. 2).

Gehoord langs de Kaai

"Ze was zo preuts als een luis op een kam".

"Wie maar een klein pensioen heeft, zou ook naar de Dop mogen gaan".

"Vroeger had men de Engelse voetbalisten in de Langestraat, nu de zesdaggers van 't Pauluspleint".

"Er was veel sport op de televisie, onder andere slunsetrekkers (=judoka's) en gatduwers (=rugbyspelers).

O.V.

Lidmaatschap "De Plate"

Wie lid wordt van "De Plate" ontvangt vanaf datum van toetreding ons tijdschrift. Voor zover er nog nummers van de lopende jaargang beschikbaar zijn, ontvangt hij ook deze nog. Indien sommige nummers uitgeput zijn kunnen de nieuwe leden ons dit niet ten kwade nemen. Het is immers geen abonnement op ons tijdschrift dat ze betaald hebben doch een lidmaatschap.

G. V.

Mededeling over het archief van de Grootmaarschalk van het Hof onder de regering van Leopold II (1865-1909) m.b.t. Oostende.

Het departement van de Grootmaarschalk werd opgericht bij de troonsbestijging van Leopold I in 1831. Omstreeks het einde van de regering van onze eerste koning had het departement reeds een zekere uitbreiding genomen. De activiteit omvat : algemene briefwisseling ; gebeurtenissen in de Belgische koninklijke familie (geboorten, eerste communie, huwelijk en overlijden) én in vreemde vorstenhuizen ; bezoeken van onze vorsten aan Belgische steden en aan vreemde landen ; bezoeken aan of doortochten in ons land van vreemde vorsten en prinsen ; ontvangsten aan het Hof ; audiënties ; problemen i.v.m. rang en voorrang ; benoemingen van hofdignitarissen en aanwerving van personeel voor het Huis des Konings. Al deze rubrieken vindt men thans nog terug in het secretariaat van de Grootmaarschalk.

Veruit het grootste deel van het fonds van de Grootmaarschalk van het Hof onder de regering van koning Leopold II (1865-1909) werd in het archief van het Koninklijk Paleis te Brussel in 1969 neergelegd. Inventaris nummer 483, uitgegeven door het Algemeen Rijksarchief (Ruisbroekstraat 2-6, 1000 Brussel) ontsluit het fonds van de Grootmaarschalken onder Leopold II. De titelbeschrijving is als volgt : VANDEWOUDE (Emile), Inventaris van het archief van de Grootmaarschalk van het Hof. Regering van Leopold II, 1865-1909. Brussel, 1977 : 29,5 x 20,5 cm ; 85 blz., met klapper (Algemeen Rijksarchief, Archief van de Koninklijke Paleizen, 2). Wij lichten uit de klapper al wat het trefwoord van de plaatsnaam "Oostende" betreft en behouden de nummering van de rubrieken en artikels, zoals deze in de inventaris van E. Vandewoude werden aangebracht :

- 22 : Brieven van Auguste Delbeke, minister van Openbare Werken, en van Ch. Lagasse de Locht (directeur van de Burgerlijke gebouwen) aan graaf John d'Oultremont (hofmaarschalk) betreffende het koninklijk paleis te Brussel en het kasteel van Laken, het koninklijk paviljoen te Oostende en de Sint-Bonifaaskapelin de abdij van Ter Kameren (Brussel). Met een brief van baron Beyens. 1907-1910. (10 stukken).
- 98 : Dood van koningin Marie-Henriette (1836-1902) : register van handtekeningen neergelegd in het koninklijk paleis te Brussel, in het gebouw van het provinciebestuur te Antwerpen en in het koninklijk paviljoen te Oostende. September 1902. (1 bundel).
- 257 : Oostende. Bezoek van de koning op 25 juli 1866. Mei-juli 1866. (7 stukken).
- 258 : Oostende. Bezoek van de vorst naar aanleiding van de inhuldiging van het nieuwe kursaalgebouw op 22 juni 1878. Mei-juni 1878. (13 stukken).
- 259 : Oostende. Aankomst van de koning, op 25 augustus 1883, voor een kort verblijf. Augustus 1883. (5 stukken).
- 260 : Oostende. Bezoek van de vorst n.a.v. de inhuldiging van het standbeeld van Leopold I, op 5 augustus 1901. Juli-augustus 1901. (1 dossier).
- 261 : Oostende. Bezoek van prins Albert en van prinses Elisabeth op 5 juli 1902. Mei-juli 1902. (1 dossier).
- 262 : Oostende. Bezoek van de vorst aan de nieuwe Sint-Pieter- en Pauluskerk en aan de nieuwe haveninrichtingen, op 4 september 1905. Juli-augustus 1905. (1 dossier).
- 305 : Doortocht te Brussel en te Oostende van Augusta-Victoria van Pruisen (1858-1921, geboren prinses van Sleeswijk-Holstein) op 14 mei 1872. Mei 1872. (5 stukken).

- 343 : Doortocht te Antwerpen en Brussel van Frederik-Willem erfprins van Duitsland, op 6 april 1884. Zijn doortocht te Antwerpen en Oostende, op 23 augustus 1884 (?). April-juni 1884. (10 stukken).
- 347 : Doortocht te Oostende van prinses Isabella, infante van Spanje, op 20 juni 1885. Juni 1885. (5 stukken).
- 353 : Verblijf te Oostende van Willem II, keizer van Duitsland, op 2 en 3 augustus 1890. Juli-augustus 1890. (1 dossier).
- 357 : Verblijf te Oostende van aartshertogin Stefanie van Oostenrijk, op 2 en 3 augustus 1895. Juli-augustus 1895. (12 stukken).
- 367 : Aankomst te Oostende, omstreeks 8-9 juli 1902, van Mozaffer-ed-Din, shah van Perzië. Juni-juli 1902. (1 dossier).
- 370 : Aankomst te Oostende op 1 augustus 1905, voor een verblijf van veertien dagen, van Mozaffer-ed-Din, shah van Perzië. Juli 1905. (2 stukken).
- 405 : Ontvangst op 28 juli 1902. in het koninklijk paviljoen te Oostende, van de bemanning van twee Japanse oorlogschepen. Juli 1902. (1 stuk).
- 406 : Kanonsalvo's geschoten tijdens het voorbijvaren voor Oostende van een eskader van de Japanse vloot op 31 juli 1902. Zonder datum. (3 stukken).
- 468 : Ontbijt en diners door de vorst aangeboden te Oostende, in het militair kamp van Beverlo of te Saint-Jean-Cap-Ferrat, September 1877-1902, 1907. (1 schrijfboek).
- 472 : Ontbijt te Oostende aangeboden n.a.v. het internationaal polotornooi, op 29 juli 1903. Juli 1903. (5 stukken).
- 474 : Raming van de mogelijkheid om genodigden te plaatsen in het paleis te Brussel, het kasteel van Laken, het paleis te Antwerpen, het paleis te Oostende, de gebouwen van het provinciaal bestuur te Gent en te Luik, en de militaire kampen van Beverlo en Brasschaat. Zonder datum. (1 stuk).
- 850 : Jacques Vanden Broecke (architect), enz., Projet d'un établissement hydrothérapique avec aquarium, salle de spectacle (genre Eden) et bains publics à édifier sur la plage Est de la Ville d'Ostende. Zonder datum. Niet-gepagineerd. Rood marokijnlederen band, op de voorzijde : "Etablissement Hydrothérapique pour Ostende". 36 x 22 cm.

E. SMISSAERT

Maurice Boel

Onder de titel "Boel, een halve eeuw schilderkunst" greep, tijdens de eerste helft van september 1979, een belangrijke retrospectieve tentoonstelling plaats in het Casino-Kursaal te Oostende. Van de thans 67-jarige kunstenaar (geboren te Oostende in 1913) waren niet minder dan 276 werken geëxposeerd, waarvan de oudste tot het begin van de jaren dertig teruggingen. Jaak Fontier bespreekt bondig leven, ontwikkelingsgang en werken van de Meester in "De Periscoop. Onafhankelijk maandblad voor kunst en cultuur", jaargang 30, nr. 2, december 1979, op bladzijden 1 en 10 : het artikel wordt geïllustreerd met een schilderij van Maurice Boel : "Abstract", uit 1969.

In de vorige bijdrage schetsten we kort het begin van de Oostendse muziekschool en gaven we ook enkele namen van privé-leraren.

In de jaren 1855-1865 en later is er echter nog een andere muziekleraar actief te Oostende : Fr. VAN POUCKE. Aan deze man, die ook componeerde, zullen we weldra een aparte bijdrage wijden.

De muziekschool dan weer : In 1854-1855 telde ze 85 leerlingen. 14 leerlingen volgden de vioollessen en 21 werden lid van de harmonie "Euterpe" die in die tijd gesticht werd ; dank zij de jonge elementen die in de muziek-school klaargestoomd werden, kon de harmonie snel tot bloei komen.

Maar de Oostendse muziekschool, toen nog in de Sint-Franciscusstraat ondergebracht, was in de jaren 1850-1860 zéker géén hoogvlieger. SAUVE bleek, ondanks de welwillende rapporten van de muziekschoolcommissie, precies toch niet te voldoen. En er waren zelfs geen leraars voor piano en blaasinstrumenten!!

BARWOLF

Op 22 februari 1855 werd J. BARWOLF door de Gemeenteraad tot eerste leraar (en dus ook directeur) van de school aangesteld, in opvolging van de ontslagnemende SAUVE. BARWOLF's jaarlijks loon bedroeg dat jaar 1 000 Fr., daar waar SAUVE slechts 800 Fr. ontving. Slechts 74 leerlingen schreven zich in voor de cursussen van het jaar 1855-1856, slechts 6 volgden vioolles.

Maar onder BARWOLF kwam de school vast en zeker van de grond : Ze telde al 90 leerlingen in 1865. BARWOLF, zelf een vioolvirtuoos, stond in voor de viool- & cellolessen, C. BULTINCK vervolgde zijn lessen "solfège" en in 1865 werd de klarinetvirtuoos J. VAN DER AA benoemd als leraar houtblazers. VAN DER AA was ook als componist doende : hij schreef zo ondermeer een "Marche Triomphale".

Weldra zou de school zijn beroemde leerling onder haar leerlingen gaan tellen : Edmond LAPON (1858-1901), een jongen uit het visserskwartier. Maar over hem meer in een der volgende bijdragen.

Bronnen :

La Feuille d'Ostende, 13 januari 1856

La Feuille d'Ostende, 15 januari 1857.

Norbert HOSTYN

(vervolgt)

Biografie over F. Vercnocke

Van Juliaan Haest verscheen in 1979 een boek over het leven en het werk van de dichter en schilder Ferdinand Vercnocke, geboren te Oostende op 14 december 1906. De monografie telt 164 bladzijden en is te bestellen bij het "Artiestenfonds v.z.w.", Edegemsestraat 215, 2510 Mortsel ; het boek plus een originele zeefdruk (formaat 70 x 50 cm.) naar een tekening van F. Vercnocke kost 1 000 BF. Prijs van het boek enkel : 250 BF. Betaling geschiedt bij ontvangst van het exemplaar.

E. SMISSAERT

Verplichte ziekteverzekering, artsensyndikaten van strekking X of Z, doktersstakingen, valiezenkoers voor geneesheren enz. Begrippen en situaties die in 1920 nog totaal onbekend waren.

In de twintiger jaren waren er in onze stad iets meer dan 30 artsen, 13 apothekers en 4 tandartsen die instonden voor de medische verzorging van een bevolking van bijna 45 000 mensen.

Dokters- of tandartskabinetten, officina van apothekers werden toen slechts in dringende noodgevallen bezocht. Bij de mensen bestond er een soort van elementaire preventieve geneeskunde om allerlei kleine kwalen van zich af te houden. Centrale verwarming was nog een weinig verspreide luxe. Maar de mensen namen de nodige voorzorgen om zich met de voorhanden liggende middelen tegen de gure koude te beschermen.

Kinderen b.v. kregen over dag een vel bruin papier met keersvet ingesmeerd op borst of rug geplakt met daarboven op nog een onderlijfje, een hemd ; een "Baai" en een mantel. Gingen zij naar bed, dan was het warm ingeduffeld in een flanelen "slaapkapote" liefst nog overtrokken met een dikke wollen sjaal met grote sluitspelden op de rug vastgemaakt. De kilte van de lakens werd gebroken door een "warmwaterpulle" of een in de over voorverwarmde baksteen, gewikkeld in oud linnen. Praktisch ieder gezin beschikte over een rudimentaire huisapothek, natuurlijk zonder gesofistikeerde medikamenten. Men vond er de onmisbare, teinture d'iode, eau boriquée, alcool denaturé of soms ether. Over de Hoffmandruppeltjes ging het naar de opgelegde leliebladjes tegen de brandwonden of de zelf gefabrikerde "vlindersiroop" tegen de hoest.

1920. Op de uigelaten vreugderoes en het vast geloof in een beter en gelukkiger wereld die de mensen in de novemberdagen van 1918 hadden gekend was de domper al lang gevallen. De werkeloosheid grijpt om zich heen, de prijzen stijgen ten alle kanten. Inflatie of stagflatie waren voor de massa onbekende begrippen maar toch wellicht nog meer dan nu hard realiteit.

Vermits alle prijzen stegen besloten de geneesheren van Oostende op een algemene vergadering, eind januari 1920, ook hun tarieven op het lokale vlak aan te passen.

Een gewoon bezoek ten huize van de patient of een consultatie in het dokterskabinet zou vanaf februari 1920 3 fr. kosten. Een hoog dringend bezoek of bezoek na 15 u. aangevraagd verhoogde de te betalen prijs tot 5 fr. Bij nachtbezoek, d.i. tussen 21 u. en 7 u. viel er 10 fr. te betalen. Voor alle consultaties op zon- en feestdagen uitgevoerd werden de tarieven verdubbeld. Dit waren de bij overeenkomst gesloten minimatarieven, die naar het persoonlijk goeddunken van de behandelende geneesheer vrij mochten verhoogd worden, rekening houdend met de sociale stand van de ziekte, de belangrijkheid van de verleende zorgen, de afstand tussen het kabinet van de arts en de woning van de patient en de tijdsduur aan de bezoeken gewijd.

Op hun beurt besloten de apothekers in juli 1920 hun officina te sluiten vanaf 21 u. Wie tussen 21 u. en 22 u. kwam aanbellen had 1 fr. supplement te betalen. Na 22 u. werd de rekening automatisch met 2 fr. verhoogd.

Om deze prijsstijgingen door te duwen waren er stakingen, noch sluitingen of valiezenkoers van doen. Vermits alle prijzen naar boven toe spiraalden werden deze nieuwe tarieven t'jdelijk door de bevolking aanvaard. Was de prijs van een kilo boter niet van 2 à 3 fr. naar 11,5 fr. opgeklommen? in 1919 betaalde men het brood nog aan 0,85 fr. per kilo. Het was nu voor het wit brood 1,20 fr. geworden en voor het bruin brood 1 fr. Bij de haarkapper kostte het scheren

nu 0.35 fr. en het haarsnijden 0,70 fr.

Is het niet om "in je haar te scharten" als men de prijzen van toen met deze van nu vergelijkt ? Wat een buiteling heeft de waarde van ons Belgisch frank-ske in 60 jaren tijd toch gemaakt !

D. FARASYN

— — — — —
DE GILLIS DER ZEE

Veel maatschappijen uit onze stad hadden hun lijflied.
De Verenigde Vismijnvrienden zongen van "Hoera, hoera, schep goeden moed,
wij zijn de mannen van het zeemansbloed.

Op een gedrukt blaadje (13 x 21 cm.) vonden we het lied van de Gilles der Zee dat we hierna weergeven. Aan de spelling kunnen we zien dat het na de laatste oorlog moet geschreven zijn geweest, in de tijd dat de nieuwe spelling nog niet geheel op haar voeten stond, tenware dat het hier gaat om een "verbeterde" herdruk ?

D E G I L L E S D E R Z E E

Het leven vergt van ons een beetje verzet,
Want het plezier, vermaak en pret
Verdrijft de zorgen van het dagelijks bestaan
Daarom zijn wij voldaan
Allen heel blij, in de Maatschappij
Stappen wij samen in rijen na rij.
Wij zorgen voor publiciteit vol goeie zin,
Van Oostende Koningin.

In ieder stoet, in ieder stad waar wij zijn
Is het voor ons een waar festijn.
't Gekletter van ons kloefjes biedt ons een kans
Vol rythme en vol dans.
Ons hoofd getooid, typisch heel mooi
Met onze kledij in flinke plooi. (kledij in de tekst)
Zo stappen wij en zingen samen voldaan
De leus " HELP MEE HET ZAL WEL GAAN "

Refrein

Wij zijn de Gilles, al van de zee ;
Onze belletjes rinkelen heel tevreë
Zo met ons kloegjes stappen wij op maat
in Corsos, stoeten, langs pleinen en straat
Wij zijn de Gilles, lustig tevreë
Met onze kleur'ge schatten van de zee.

Jef KLAUSING

Drukgeschiedenis kan een bijzonder waardevolle aanloop zijn tot literatuurgeschiedenis. Het artikel "De scheepschirurgijn Exquemelin en zijn boek over de filibustiers" - gepubliceerd door H. de la Fontaine Verwey in zijn verzamelde opstellen : Uit de Wereld van het Boek. Deel 2 : Drukkers, Liefhebbers en Piraten in de Zeventiende Eeuw (Amsterdam, Nico Israël, 1976, 8°, 196 blz., met talrijke illustraties, 30 gulden) - biedt het verhaal van het boek, geschreven door een authentiek zeerover, en meteen ook van het leven van deze vreemde Normandische avonturier. Exquemelin (1646-1707?) heeft de boekaniër in de literatuur geïntroduceerd : zijn boek "De Americaensche zee rovers" (1678) voorzag de Europese literatuur van een nieuwe en spoedig zeer geliefde verhaalstof : de populaire boekaniërsromans, de feuilletons, de kindertoeken waarbij zich nu ook films, hoor- en TV-spelen komen voegen. De biografie van Exquemelin en de geschiedenis van zijn geschrift vormen het onderwerp van dit vlotte en merkwaardige opstel van een meester-biblioloog en cultuurhistoricus. Terloops : in 1683 was Exquemelin tijdelijk chirurgijn aan boord van het schip "Martha en Maria" van kapitein Van Hoorn uit Oostende.

Emiel SMISSAERT

Enkele bibliografische kanttekeningen met wat commentaar op recente literatuur
over de Oostendse Compagnie

In eigen beheer liet de Nederlander C.J.A. Jörg zijn doctoraal proefschrift uitgeven onder de veelzeggende titel : "Porselein als handelwaar". De porseleinhandel als onderdeel van de Chinahandel van de Verenigde Oostindische Compagnie, 1729-1794 (Groningen, Druk Kemper, 1978, 8°, VIII-387 blz.). De basis van deze studie was archiefonderzoek, een methode die voor het verkrijgen van historisch en kunsthistorisch feitenmateriaal onontbeerlijk is en nog te dikwijls veronachtzaamd wordt. "Met nadruk", waarschuwt C.J.A. Jörg ons, "moet echter gesteld worden dat door deze methode van onderzoek andere benaderingswijzen niet overbodig gemaakt worden, integendeel, pas in combinatie daarmee is een veelomvattend inzicht in kunsthistorische en cultuurhistorische aspecten van het verleden mogelijk". Uit Jörgs archiefonderzoek is gebleken, hoezeer de porseleinhandel als onderdeel van de totale Chinahandel beschouwd moet worden. K. Degrijse heeft de "Oostendse Chinahandel (1718-1735)" bestudeerd en gepubliceerd, eerst in : Spiegel Historiae, VIII, 1973, pp. 678-683, het jaar daarop, meer uitgediept en onder dezelfde titel, in : Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis, LII, 1974, pp. 306-347. Roland Baetens mat en vergeleek "Investering en rendement bij de Generale Indische Compagnie : de handel op Bengalen vergeleken met de Chinahandel", afgedrukt in : Album aangeboden aan Charles Verlinden etc., Gent 1975, pp. 17-42. Baetens trok volgende conclusies. De Oostendse Compagnie maakte gemiddeld 140 % netto winst op de Chinahandel, tegen slechts 10 % op de Bengaalse. Oorzaken hiervan waren de lagere onkosten van de Chinahandel, het feit dat in China meer winstgevendende artikelen (thee) te koop waren en omdat de concurrentie er minder hevig was. C.J.A. Jörg duidt een goed voorbeeld aan van de vele pamfletten en publicaties die toendertijd de verontrusting in handelskringen weerspiegelden, namelijk : J. BION, Verhandelingen, daarin ontdekt werden de rampzalige gevolgen die de Engelse en Hollanders van de oprichting van de Compagnie van Oostende te vreesen hebben (Amsterdam 1726).

E. SMISSAERT

f) Octavius-Ludovicus VAN CUYCK

9e kind van Eduard VAN CUYCK & Sophie DEHAESE, geboren te Oostende op 2 mei 1870 en gestorven te Liège (Tilff) op 26 september 1956.
Was een eerste maal gehuwd met Annie HAINSTOCKY en een 2e maal met Céline SLUSE.

Was leerling aan de "Ecole Industrielle" te Oostende, waar hij in 1885 een 1e prijs "groot plaaster 4e klasse", een 2e prijs geometrie en een 2e prijs "fysica" behaalde (1)

Hij was lid van de "Cercle Artistique d'Ostende" die in 1907 gesticht werd en hij zetelde in het feestcomité van die kring.

Tijdens het 4e Salon van de "Cercle Artistique d'Ostende" (Kursaal, 1910) exposeerde hij een "Route du château-Nice", "Dreamland", "Colombes" en "As de Pique et as de coeur".

In die periode woonde hij te Oostende, Christinastraat, 50.

In 1921 penseelde hij de grote decoratieve schilderijen voor de "Biercoo" (geopend 2 oktober 1921). Het waren grootse voorstellingen van het postgebouw, het stadhuis, het Zeewezengebouw, de Sint-Petrus & Pauluskerk, een trein, een mailboot, het Maria-Hendrikapark en een allegorie op de S.E.O. (2).

Bij de afbraak van het gebouw 1975-76, kwamen ze langs een omweg tenslotte bij "De Plate" terecht. Twee van die reuzedoeken werden hersteld door ons actieve medelid Gilbert VERMEERSCH en prijken nu in ns museum (Het Postgebouw en het oude Stadhuis).

Eveneens van Octave VAN CUYCK waren de decoratieve schilderijen in de zaal van het "Achtrenhuis" (Langestraat/Sint-Niklaasstraat). Deze zijn me gekend door foto's.

Het geheel is een verheerlijking van de arbeid en de industrie, een apotheose op de weldaden van het socialisme.

Volgende taferelen maakten deel uit van de versiering :

- portretten van de 2 voorzitters in ovale medaillons, omringd van festoenen en ankers
- allegorieën op de "Arbeid", de "Industrie" en de "Victorie van de Arbeid", dat alles op fonds bestaande uit bijen.
- familiegeluk en een moeder met haar kinderen spelend in een tuin
- Kinderen aan zee en Rust aan zee.
- telegrafie en posterijen
- zeewezen
- vliegwezen
- de spoorwegen
- meiliéd
- allegorie op de Kunst.

Spijtig dat niet een paar van die zaken gered konden worden voor het Heemkundig museum.

g) Paul-Eduard-Alphonse VAN CUYCK

Zoon van Alphonse VAN CUYCK en Marie-Thérèse COLETTE (e), geboren te Oostende op

8 november 1882. Huwde te Liège op 14 juni 1906 met Léopoldine-Josephine JACQUEMIN (°Liège 1882 +Brussel, 1957).

Vooral werkzaam als tekenaar, tekende "CUYCK".

Hij is wellicht de auteur van de destijds zeer populaire prenten gesigneerd P. VAN CUYCK, die de brand van de oude Sint-Pieterskerk op 14 augustus 1896 voorstellen (2exemplaren bij "De Plate").

Deze prent lag en ligt nog aan de basis van vele schilderijen van het gebeuren, door talrijke amateur-schilders uit het Oostendse uitgevoerd, oa. Charles WILDT (met 1 exemplaar bij "De Plate").

De affiche "Scheepsmotoren Otto-Deutz

Valcke gebroeders-Oostende" is ook van hem.

Van deze affiche bezit onze kring één exemplaar.

Ze is gesigneerd CUYCK, en stelt de Oostendse staketsels voor met de 0.30 en de 0.23 die uitvaren.

Nota's :

(1) L'Echo d'Ostende, 8 maart 1885.

(2) O. VILAIN, Langs 't hard zand, Oostende, 1973, p. 50.

Norbert HOSTYN

Een bibliografie van Karel Jonckheere (tot 1967)

Samengesteld door specialisten als wijlen Rob. Roemans en Hilda van Assche verscheen, in 1967 bij uitgeverij Heidelberg (Hasselt), de "Bibliografie van Karel Jonckheere", ingeleid door Angèle Manteau en Karel Jonckheere zelf, met een portret van deze laatste door Loe Nagels. Karel Jonckheere, geboren te Oostende in 1906, heeft steeds over een aanzienlijke werkkraft beschikt, wat tot uiting komt in een zeer rijk en gevarieerd literair oeuvre ! Deze bibliografie, van 1928 tot 1967, vormt een soort gedetailleerde inventaris van al zijn diverse geschriften : zelfstandig werk in boekvorm met Overzicht, in tijdschriften, week- en dagbladen ; vertalingen in boekvorm met Overzicht, in tijdschriften, week- en dagbladen ; onuitgegeven vertalingen : toneelspelen, luisterspelen, filmkommentaar ; eigen werk in vertaling ; liederen op tekst van Karel Jonckheere ; bloemlezingen waarin werk van Karel Jonckheere is opgenomen ; interviews met Karel Jonckheere ; ontleding van zijn dichtbundels. Ook "Over Karel Jonckheere" wordt informatie gegeven : biografische gegevens, medewerking aan radio en televisie, redaktielid van tijdschriften, varia, beknopte bibliografie. Zeven uitgesponnen registers ontsluiten het geheel : register op de tijdschriften, register op de week- en dagbladen, register op de vertaalde auteurs, register op de vertalers, register op de samenstellers van de bloemlezingen, register op de persoonsnamen, tematologisch register. Al bij al puik vakwerk, dat nog te koop is aan een schappelijke prijs ! Hopelijk kan een vervolg, van 1967 tot het einde der zeventiger jaren, binnen afzienbare tijd en even deskundig, het licht zien, bv. in een nog samen te stellen huldealbum ?

E. SMISSAERT

Het is jaren geleden, maar ik herinner het me nog alsof het gisteren was dat we daar stonden met dat "lelijk" (?) oud, misbaksel (?) van een Station aan de overzijde van het tweede handelsdok. Niemand wist wat er mede gedaan : sport-manifestaties, tentoonstellingen, congressen, wie dacht er toen aan ?

Maar ons toenmalig vooruitziend Stadsbestuur had andere plannen.

Op zekere dag en met veel tamtam werd in de lokale pers aangekondigd dat op het Stadhuis, dat toen nog ondergebracht in het Gerechtsbouw, de makette te bewonderen was van de helihaven die zou gebouwd worden op de plaats waar het Station stond. Dat zou de toekomst worden : helikopters zouden landen in het midden van de stad met tienduizenden toeristen, wat een ongekende bloei voor de stad zou betekenen.

Met veel ijver en zonder enig protest werd het Station met de grond gelijk gemaakt. En toen het zover was, kwam men tot de conclusie dat helikopters in het centrum van de stad toch te veel gerucht zouden maken. We kregen in de plaats een modern gebouwenkompleks met supermarkt. Hoera ! En toen we later toch een tentoonstellings-, congres- en sportruimte nodig hadden, werd dan maar diep in de stadszak (van iedereen) getast, een stuk duin aan de stadsgrens opgeofferd en de rest kent iedereen.

En aldus begon onze stad nog meer te gelijken op de honderden moderne en zinloze steden die de wereld "rijk" is.

...

Nu staan we daar met dat "monster" (?) van een Thermenkompleks. Wie komt daar nog kijken of zich laten verzorgen of logeren ? Er bestaan al plannen, maar intussen heeft de openbare mening zich al beginnen roeren.

Onlangs werd vastgesteld dat de oliesjeiks zich zouden kunnen interesseren aan onze stad als kuurstad. Zullen we een nieuwe "Belle Epoque" beleven ? Zal Oostende het Beiroet van het Westen worden, nu Beiroet niet meer Beiroet van vroeger is ? Welke ongehoorde bloei voor onze stad kan men niet voorspiegelen ? Dagelijks landen de privé jumbo-jets en Concordes van de oliesjeiks op onze verlaten luchthaven, de Mercatorjachthaven barst van de luxe-paketboot-jachten, op de paardekoersen worden ongehoorde bedragen verspeeld en van onze de speelzaaldueren van het Kursaal stroomt het vloeibare goud over onze stad, terwijl op het podium van de kursaal de buikdanseressen en de tamtam de scepter zwaaien.

Maar zal ons Thermenpaleis wel waardig genoeg zijn om al die zieke oliemagnaten te herbergen en te verzorgen ?

Geen nood, we breken het af en zetten er iets nieuws. Er zullen wel makettenbouwers te vinden zijn om iets monstermoderns te bedenken dat in de plaats kan komen. En met groot gejuich halen we het Badenpaleis, die Witte Olifant zaliger gedachtenis naar beneden.

Ik durf er alles op verwedden dat, eens het zover is, men tot de vaststelling zal komen dat die sjeiks het niet ernstig menen. Wat kan men immers van mensen verwachten die voortdurend de olieprijs de hoogte in jagen ?

Men zal dan zeer gelukkig zijn dat er toch al plannen bestaan om op die plaats appartementjes te bouwen en dat iemand bereidwillig genoeg zal zijn om die grond aan voordelige prijs van de stad over te nemen.

En zo zal de geschiedenis van het oude Station zich opnieuw herhaald hebben. Oostendenaars let op uw zaak en op de uitzicht van uw stad !

Jef KLAUSING

ENKELE NOTA'S BETREFFENDE DE BESCHADIGING VAN MARITIEME INSTALLATIES DOOR
DE PAALWORM

Naar aanleiding van de voordracht op 27 december '79 door de heer Ferdinand Gevaert over "De zaagmolens van Sas Slijkens" wou ik graag even terugkomen op het verschijnsel "paalworm". Spreker had het op deze avond verscheidene malen over de "houtworm" of "zeeworm", dit voorval met de schade die dit dier kan aanrichten aan maritieme installaties. Na de voordracht vroeg ook de heer Dreesen nadere inlichtingen over dit verschijnsel. Op dat ogenblik wilde ik niet nader ingaan op dit punt, omdat het ons te ver van het oorspronkelijk onderwerp ging afleiden. Vandaar enkele verduidelijkingen in deze nota's.

De "houtworm" of "zeeworm", meer algemeen "paalworm" genoemd, heeft geenszins uitstaan met wormen. Dit dier behoort tot het Phylum Mollusca (week- of schelpdieren). Daar de "schelp" in verhouding tot de totale lichaamslengte erg miniem is, zodat het overgrote deel van het lichaam naakt is en een wormachtig uiterlijk heeft, is de naam "paalworm" niet verwonderlijk.

Het dier boort zich door roterende bewegingen in hout, waarbij de afgeraspte houtdeeltjes als voedsel verbruikt worden. Normaal wordt het verloop van de houtvezels gevolgd, maar afwijkingen hierop komen ook voor. Daar het dier zich inboort in houten schepen (Engels : shipworm), drijfhout, enz. is het niet te verwonderen dat enkele soorten paalwormen een bijna kosmopolitische verspreiding kennen. In onze wateren komen een vijftal soorten voor, waarvan *Teredo navalis* Linné, 1758 de meest algemene is. Tropische soorten zijn occasioneel in drijfhout aangetroffen.

In de periode van de houten scheepvaart voerde de paalworm regelmatig een waar schrikbewind. Daar het dier een verlaging van de saliniteit tolereert, zijn zelfs de installaties in riviermondingen niet veilig.

In veel vulgariserende literatuur worden "recordprestaties" van de paalworm naar voren gebracht :

- Spectrum Dierenencyclopedie, 1972, Band 5, p. 1550 :
de paalworm zou één der mede verantwoordelijken zijn voor de ondergang van de Spaanse Armada.
- Roderick Cameron, 1972, p. 79 :
de paalworm verwoest de tempel van de Griekse god Serapis ten noorden van Napels.
- idem :
de werf van Benicia in Californië stort in tengevolge van de paalworm (1920 + foto).
- Mary Saul, 1974, p. 142 :
Het vlaggeschip van Francis Drake, de "Golden Hind", zinkt te Woolwich door de paalworm.
- idem, p. 161 :
de ingenieur Sir Mark Isambard Brunel voltooit in 1843 een tunnel onder de Thames tussen Wapping en Rotherhite, nadat hij de levenswijze van de paalworm bestudeerde en zo een nieuw systeem had kunnen creëren.

Dat hier enige sensatie bij te pas komt, valt niet te betwijfelen, maar dit neemt niet weg dat de paalworm van tijd tot tijd een werkelijk ernstige plaag werd. Allerlei middelen werden dan ook aangewend om het dier te bestrijden : impregneren van hout met creosoot-olie, verven, bekleden met een mantel van koperplaten of gegalvaniseerd ijzer, beslaan met kopspijkers, enz. Bij dit laatste vormt het zeewater met het ijzer een roestlaag die het binnendringen van de paalworm belet. Ook werden buitenlandse houtsoorten geïmporteerd, o.a.

Demerara-greenhart en Marbarklak. Deze worden slechts oppervlakkig aangeboord. Dit is niet te wijten aan de hardheid van het hout, maar wel omdat deze houtsoorten chemische substanties bevatten die door de paalworm gemeden worden.

In de "Fauna van Nederland, Aflevering XII, Mollusca (I), C. Lamellibranchia", 1943, p. 410-411, vermeldt Tera Van Benthem Jutting enkele historische bronnen waarin gegevens over de paalworm voorkomen :

- P.C. Hooft (Nederlandse Historiën, 1580), meldde beschadigingen aan de dijken in Zeeland.
- In het Journal des Scavans (1665, p. 273-275) komt een brief uit Amsterdam voor waarin over de schade door de paalworm toegebracht wordt geklaagd.
- andere bronnen vermelden ware paalwormepidemieën, o.a. in 1660, 1730, 1759, ong. 1770-1771, 1824-1827, 1858-1860.

Van Benthem Jutting schrijft ook dat in de gemeente Sint-Joosland in vroegere jaren de houtzaagmolen veel last ondervonden van de paalworm in hun vlothavens (p. 413) ; in de sluisdeuren te Kornwerderzand werden in 1934 veel paalwormgangen waargenomen (id.), enz.

Dit bewijst dat de paalworm in onze wateren een algemeen verschijnsel was. Dat hij heden ten dage van minder betekenis is, komt uit het feit dat het dier minder gelegenheid heeft om zich te vestigen : houten schepen vervangen door metalen, houten zeeweringen vervangen door stenen, enz. Waarschijnlijk is het scheppen van goede vestigingsplaatsen doorslaggevend voor het ontwikkelen van paalwormen.

Over het voorkomen van de paalworm in het Oostendse, vinden we een vermelding in Leloup & Miller, 1940, La Flore et la Faune du Bassin de Chasse d'Ostende (1937-1938) : "ce mollusque se trouve en abondance dans le bassin, où il perfore tous les ouvrages en bois, les pieux, les madriers, les cadres à huîtres. Le bois non traité par le goudron devient spongieux après six mois de séjour dans l'eau."

René VANWALLGHEM

VRAAG

In de laatste "Plate" van 1979 staat een prachtige samenvatting over Oostendes geschiedenis. Kan dit niet verspreid worden over de lagere scholen ? Veel leerkrachten zullen ver moeten zoeken om zo iets te vinden !!! Op het laatst van zijn artikel maakt Dhr. Debrock terecht de opmerking over Oostendse liederen : "Wie zingt dat nog ? En hoe lang zal men het nog zingen ?" Mijn ondervinding heeft geleerd dat veel kinderen moeite hebben om in het VLAAMS te zingen (met het Engels helemaal geen probleem hoor !). Het is mij al dikwijls opgevallen dat er teksten van Vlaamse liederen verschijnen, maar zeer, zeer zelden of nooit met de MUZIEK (muzieknoten dus) erbij. Hoe kunnen jongere mensen ze dan leren ? Oudere familieleden vergeten de muziek of herinneren het zich maar vaag of willen het niet zingen : "Das van joen tied nie me snotneuze !". Zo komen die liedjes langzaam maar zeker in de vergeethoek.

R. STANDAERT

HET HEEMKUNDIG MUSEUM

Het Heemkundig Museum is open iedere zaterdagochtend van 10 tot 12 u. Leden van "De Plate" hebben gratis toegang op vertoon van hun lidkaart.

'MIROIRS D'OSTENDE'

ET 'MOULES à la CRÊME'

'LES MIRCIRS D'OSTENDE' is een toneelstuk van Paul Willems, dat tijdens de voorbije januarimaand op het programma stond van het "Théâtre Oblique" in Parijs.

Ik vernam van de Parijse toneelschrijver en dichter Georges Neveux dat de directeur van de schouwburg, Henri Ronse, die ook het stuk regisseerde, vermoedelijk een Oostendenaar is.

De opvoering van het stuk werd o.m. mogelijk gemaakt door de tussenkomst van Georges Neveux die niet alleen veel waardering had voor het toneelstuk "Les Miroirs d'Ostende", maar ook onze stad in zijn hart draagt.

Hij is gehuwd met de Belgische schoonzuster van de wereldvermaarde Aldous Huxley. Sommigen zullen zich herinneren dat Huxley's verhaal "My Uncle Spencer" in Oostende een aanvang neemt.

Georges Neveux bezoekt elke zomer met zijn echtgenote onze stad. Volgende uitspraken van de Parijse toneelschrijver over het Oostende van 1980 hebben me even verrast :

"On n'a jamais fini de découvrir Ostende".

"Chaque quartier d'Ostende est une ville différente et la Mer du Nord fait d'Ostende un bastion au milieu des tempêtes. Merveilleuse ville".

Ook Sibylle Bedford, de biografe en jeugdvriendin van de reeds genoemde Aldous Huxley die in Londen woont, heeft herinneringen aan Oostende : de geur van het zoute zeewater en de smaak van heerlijke, kleine mosselen.

"A smell of salt sea and wind and eating most delicious moules à la crème, tiny ones, the best I had ever tasted then".

John Gheeraert

DE VLIEGTUIGRAMP TE STENE

Onlangs heb ik de vraag gesteld in de Plate (8e jaargang, nr. 12, dec. 79) over het vliegtuigongeval ongeveer op de hoek van de huidige Dahlialaan 61. Maar op een nieuwjaarsbezoek hebben mijn eigen familieleden, oud Meibomenaars, iets verteld wat de moeite waard is :

Op een mistige namiddag in 1937 is het vliegtuig van de Duitse, adellijke familie Von Hessen (Essen ? Hessen ?) tijdens het landen tegen de schoorsteen gevlogen van een Conterdamse steenbakkerij. Ongeveer op de huidige plaats van het gemeentehuis te Stene. De Plaatselijke smid Louis Verstraete heeft met een groot hamer gepoogd de ruiten stuk te slaan. Het vuur belette hem dit en de veertig (?) inzittenden zijn verkoold. De familie was op reis naar Engeland om een huwelijksfeest bij te wonen. Vanwege de dikke mist zouden ze landen op het vliegveld van Stene ...

Niettemin blijft mijn eerste zegsman beweren dat het bij de U.C.B. was. Was dat misschien een ander ongeluk ?

Mondeling verteld door : Dhr. Lombrez Gr
(Ooggetuigen) Weduwe Lombrez - Decock
Mevr. Standaert - Lombrez

U.C.B. Henrickx Georges.

R. STANDAERT

TEKSTOVERRIDE UIT "DE PLATE" IS STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

**De laatste
uitgegeven boeken
zijn ALTIJD
te verkrijgen bij**

INTERNATIONALE BOEKHANDEL

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen